

ANTANAS STRAVINSKAS

2007 m. rugpjūčio 31 d. tyliai šio pasaulio duris užvėrė jau keletą metų sunkiai sirgęs 2000 m. Lietuvos patriarcho Jono Basanavičiaus premija apdovanotas iškilus Lietuvos kraštotyros draugijos puoselėtojas, buvęs šios draugijos vienas iš vadovų, tradicinės lietuvių kalvystės ilgametis tyrinėtojas Antanas Stravinskas. Gimė jis 1927 m. balandžio 25 d. Eržvilke (Jurbarko r.), kaip pats sakydavo, „ant rubežiaus“. Didžiąją savo gyvenimo dalį praleido Vilniuje, kur ir mirė.

Antanas Stravinskas. Danutės Mukienės nuotrauka. 2002 m.

2007 m. rugsėjo 18 d. publikacijoje, skirtoje A. Stravinskui atminti, ilgametė Lietuvos kraštotyros draugijos vadovė Irena Seliukaitė rašė: „Ant Vėlių suolelio greta N. Vėliaus, Č. Kudabos, J. Dovydaičio, V. Miliaus, A. Vyšniauskaitės ir kitų tautos istorijos ir kultūros tyrinėtojų bei puoselėtojų paskutinei vasaros dienai baigiantis atsisėdo ir garbės kraštotyrininkas Antanas Stravinskas. Žmogus, kuris niekada neieškojo sau patogios pozicijos, nesiveržė į postus, be pompastikos puoselėjo tautiškumą, dėl to turėjo palikti visas darbovietes, tačiau kantriai atlaikė visus likimo smūgius ir neišdavė savo principų.“

Pasirinkęs tautos istorijos studijas, visą gyvenimą tyrinėjo dvasinę ir materialinę kultūrą. 1949–1957 m. dirbo ekskursijų vadovu, kilnojamyj parodų organizatoriumi Kauno M. K. Čiurlionio dailės muziejuje. Mokslinių įgūdžių įgijo 1957 m. vadovaudamas Vilniaus universiteto Kraštotyros moksliniam būreliui.

Vienas reikšmingiausių A. Stravinsko veiklos etapų – Lietuvos kraštotyros draugijos kūrimas ir vadovavimas jai. Jam tapus jos pirmininko pavaduotoju, per keletą metų organizacinių padalinių atsirado beveik visoje Lietuvoje, kūrėsi visuomeniniai muziejai, į kraštotyros veiklą buvo įtrauktos bibliotekos, mokyklos, 1963 m. pradėtas leisti straipsnių rinkinys „Kraštotyra“.

Tęsdamas geriausias prieškarinio kraštotyros tradicijas, A. Stravinskas kūrė šį visuomeninį sąjūdį – jo vadovavimo Lietuvos kraštotyros draugijai laikotarpiu (1961–1973) buvo pradėtos organizuoti kompleksinės ekspedicijos, iš kurių medžiagos išleistos monografijos. Ekspedicijas organizavo ir pats A. Stravinskas, pirmiausia gimtinėje – Eržvilke. Tuomet išėjusi jo sudaryta monografija ir šandien yra reikšmingiausias leidinys apie tą kraštą.

A. Stravinskas sugebėjo kraštotyros judėjimui sukurti pamatus, kurių nesugriovė bandymai paversti draugiją sovietmečio ideologiniu įrankiu. Vadovaudamas kraštotyros veiklai, pats pradėjo rinkti medžiagą apie kalvystę ir tapo vieninteliu istoriku, nuosekliai tyrinėjusi kalvystės raidą Lietuvoje. Sukauptą unikalią medžiagą sudėjo į knygą „Lietuvos kalvystė“.

A. Stravinskas parengė spaudai Č. Kontrimo knygą „Lietuvos geležiniai kryžiai“ (1991), buvo vienas „Lietuvių liaudies meno“ II tomo (mažoji architektūra) sudarytojų, didžiulio leidinio „Kryždirbystė Lietuvoje“ vienas iš sudarytojų ir autorių.

Dvasinį tautos paveldą, etninės kultūros vertybes skleidė visose darbovietėse – Vilniaus universiteto bibliotekoje, Enciklopedijų leidykloje, Vaizdo ir garso dokumentų archyve, rinko medžiagą apie asmenybes, veikusias tautos gyvenimą, – paskelbė per 200 straipsnių periodikoje apie knygnešius, vargonininkus, muzikantus, gimtojo Eržvilko apylinkių žmones.

A. Stravinsko – tautos istorijos ir kultūros tyrinėtojo – veiklą valstybė įvertino J. Basanavičiaus premija 2000 metais.

Dar ne kartą istorija vertins Antano Stravinsko darbus, o mes prisiminsime dorą, darbštų žmogų, atgulusį amžino poilsio Rokantiškių kapinių kalnelyje.“

„Žemaičių žemės“ žurnalo redakcija bendradarbiavo su Antanu Stravinsku kurdama interneto leidinį „Senoji lietuvių skulptūra, kryžiai ir kopytėlės“ <http://www.tradicija.lt>. A. Stravinskas parengė redakcijai tekstą apie kalvystės tyrinėtojus Lietuvoje, kuris publikuojamas minėtame leidinyje (internetu prieiga http://www.tradicija.lt/Tyrinejimai/A_Stravinsko_straips.htm). Savo publikacijoje Antanas Stravinskas pažymi, kad „Tarptautinė SNO Švietimo, mokslo ir kultūros organizacija (UNESCO) 2001 metais Lietuvos kryždirbystę įtraukė į nematerialių pasaulio paveldo objektų sąrašą. Šis ypatingos reikšmės aktas buvo padarytas todėl, kad Lietuva, kaip nė viena kita Europos (ir pasaulio) šalis, jau daug šimtmečių puoselėja išskirtinai gražią ir prasmingą kryžių statymo tradiciją. Dėl šios priežasties Lietuva dar XIX a. buvo pavadinta kryžių šalimi (kryžių žeme). Artimesniam susipažinimui su autoriais, rašiusiais kryžių statymo, jų kilmės ir puošybos klausimais, turėtų pasitarinai ir ši nedidelė bibliografinė apžvalga, toli gražu nepilna, nes publikacijos paskirtis ir apžvalgos apimtis reikalauja glausto referavimo, todėl riboja ne tik autorių, bet ir darbų – straipsnių, monografijų ir kt. – skaičių“.